

KHAT – et socialt problem i kulturel forklædning

I Skandinavien ses khatmisbrug som et somalisk problem, der kræver indsatser rettet mod etniske minoritetsgrupper. Til sammenligning med andre narkotika-klassificerede stoffer er dette syn særpræget i den skandinaviske velfærdsstat, skriver Johan Nordgren og problematiserer synet på khat som et udelukkende kulturelt problem.

AF JOHAN NORDGREN

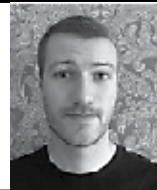
Den centralstimulerende plante *Cathaedulis*- khat - blev klassificeret som narkotika i Norge i 1989, og Sverige fulgte efter samme år, efter at politi og toldvæsen opdagede, at khat begyndte at blive smuglet fra Sverige til det norske marked. I 1993 blev khat kriminaliseret i Danmark.

Siden 1990'erne er khat blevet 'etnificeret' som et somalisk stof i Skandinavien til trods for, at khat bruges traditionelt i flere lande, deriblandt Yemen, Djibouti, Kenya, Etiopien, Uganda og Eritrea. Derfor har de sociale indsatser og projekter, der er blevet igangsat, i princippet udelukkende været rettet mod den somaliske etniske gruppe, eftersom den er blevet defineret som en risiko-population for brug og misbrug af khat.

I spørgsmål om behandling og specifikke indsatser mod khatmisbrug tydeliggøres et anderledes perspektiv på problemet sammenlignet med andre stoffer. Man kan i relation til andre substanser spørge til,

om indsatser for at mindske snustobak i Sverige bør tilpasses til den svenske kultur, om personer i Norge med iransk baggrund bør kunne gå til særskilte behandlingstilbud rettet mod opiumsafhængighed, eller om der findes en speciel dansk type alkoholmisbrug? I en velfærdsstatslig kontekst med tydelige ambitioner om lige behandling har svaret på disse spørgsmål ofte været nej. Men i spørgsmålet om khatmisbrug har myndigheder i de skandinaviske lande ofte valgt at karakterisere khatbrug som noget unikt 'somalisk'. I det seneste nummer af NAD (Nordic Studies on Alcohol and Drugs) problematiserer jeg denne type indsatser, som både er rettet mod en specifik etnisk gruppe og samtidig mod et specifikt narkotikaklassificeret stof.

Jeg har gennemført en diskursanalyse af seks forskellige evalueringsrapporter om lokale projekter rettet mod at mindske anvendelsen af khat i den somaliske minoritetsgruppe i Danmark, Norge og Sverige. Projekterne blev gennemført i perioden 2007 til 2011 og kan ses som initiativer til at tilbyde hjælp og støtte

til en specifik indvandrergruppe - den somaliske - som ofte er blevet beskrevet som den allermest 'svært-integrerbare' og mest marginaliserede gruppe.

” ... problematisk brug af khat kan ikke udelukkende reduceres til et kulturelt eller etnisk problem.

Hele minoritetens misbrug

Evalueringsrapporterne fremstiller khatmisbrug som noget, der især skaber problemer i somaliske familier, arbejdsløshed i gruppen og gør integration sværere. Den somaliske gruppe fremstår som helhed som havende stort behov for hjælp og støtte fra velfærdsstaten, blandt andet på grund af khatmisbrug. Den konstruerede kobling mellem en tilsyneladende specifik etnisk gruppe og en narkotikaklassificeret substans kan dog være problematisk, hvis koblingen kommer til at omfatte gruppen som helhed. Et eksempel på dette findes i evalueringen af et projekt i Borlänge, hvor man henvendte sig til skoleklasser for at samle information om, hvor udbredt anvendelsen af khat var.

I evalueringsrapporten skriver man:

Det var negativt, at elever med anden nationalitet end somalisk blev bedt om at forlade klasseværelset, da spørgeskemaet skulle udfyldes. Dette gjorde, at respondenterne følte sig udpegede, og mange udtrykte angst for, hvad deres klassekammerater (som forlod rummet) skulle tro - at alle somaliere tygger khat?

I rapporten kommenteres dette ikke yderligere, men citatet eksemplificerer de stigmatiserende effekter, som et alt for snævert fokus på formodede etniske eller kulturelle aspekter af narkotikamisbrug kan indebære.

Klasse og køn i skyggen af de kulturelle aspekter

I evalueringsrapporterne tillægges begrebet *kulturel kompetence* stor betydning - dels for at projekterne skulle kunne gennemføres, og dels for at de skulle kunne opnå positive resultater. Brugen af khat beskri-

ves som et betydeligt problem med store sociale konsekvenser, men fremstilles som et specifikt kulturelt eller etnisk problem, så det fremstår, som om det er aspekter indenfor 'den somaliske kultur', der forårsager khatmisbruget i den skandinaviske kontekst. Anvendelsen af begrebet kulturel kompetence er problematisk, når det anvendes på en instrumentel måde for at kunne gennemføre projekterne og skabe legitimitet for indsatserne. På den måde placeres et stort ansvar hos den somaliske gruppe for selv at mindske khatbruget - det, kriminologen Tim Goddard har kaldt 'the responsabilisation of communities' (at ansvarliggøre befolkningsgrupper) - mens myndighederne står for 'behind the scenes assistance' (diskret bistand) i form af blandt andet økonomiske ressourcer.

Diskursen om khatmisbrug i evalueringsrapporterne overbetoner de kulturelle eller etniske aspekter (som desuden anvendes som afgørende forklaringsmodeller for khatmisbrug), og dermed underbetones aspekter koblet til især klasse (marginalisering og social sårbarhed) og køn (stigmatisering af kvinder, som anvender khat). Således fremstår khatmisbrug som et 'socialt problem i kulturel forklædning', for at anvende Aleksandra Ålunds ord. Dette kan være en af forklaringerne på, hvorfor *kultur* i diskursen fremstilles dels som problemet i sig selv (khat er noget kulturelt) dels som løsningen på problemet (kulturel kompetence). Det, vi til hverdag kan kalde for kulturelle aspekter af narkotikamisbrug, kan være værd at analysere, men problematisk brug af khat må ikke reduceres til udelukkende et kulturelt eller etnisk problem. ■

Denne artikel blev publiceret på popNAD 25.9.2015. Oversættelse: Lasse Lehmann. STOF takker Johan Nordgren og popNAD for tilladelse til at bringe artiklen.

Læs hele den originale artikel hér:

Nordgren, J. (2015): Targeting khat or targeting Somalis? A discourse analysis of project evaluations on khat abuse among Somali immigrants in Scandinavia. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 32(4), 375-394

... og mere om khat hér:

Nordgren, J.: Kat kriminaliseres i Storbritannien (popNAD, 11.3.2014)
Nordgren, Johan (2014): 'Han havde arbejdet for en gruppe terrorister' - Om växten kat som islamiseringsagent och yttre/inre hot i Danmark och Sverige'. *Gränslös. Tidskrift för studier av Öresundsregionens historia, kultur och samhällsliv*, no. 3, 2014, pp. 45-58. Den findes på dette link: http://cors.prodwebb.lu.se/sites/cors.prodwebb.lu.se/files/granslos_nr3_2014_webb.pdf